

Peníze a manželství

Paragrafy a majetek

Rodinný rozpočet

Peníze v konfliktu

Partnerský dialog o financích

Tomáš Novák, Alžběta Pokorná

GRADA

partnerské
vztahy

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

PhDr. Tomáš Novák, Mgr. Alžběta Pokorná

PENÍZE A MANŽELSTVÍ

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
www.grada.cz
jako svou 2782. publikaci

Odpovědný redaktor Josef Josefík
Sazba a zlom Milan Vokál
Počet stran 128
Vydání 1., 2007

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2007
Cover Photo © profimedia.cz

ISBN 978-80-247-1618-3 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6026-1 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

OBSAH

ÚVODEM	7
Řekli, napsali či zazpívali.	8
Ze sbírek skutečných lidových písní	10
Jak se máme a jak jednáme, když se nemáme tak, jak jsme očekávali?	12
I. PENÍZE A MY	15
Dluhy a my	15
Poslové špatných zpráv	16
Nevěsty prodané i koupené.	18
Znám jednu dívku, ta má peníze a chalupu...	23
Muži, ženy (gender) a peníze	26
Příslaví kontra výzkum	28
Bič na tajňůstkáře aneb Kde získat informace o příjmu a majetku partnera	31
Minitest od Bodamského jezera	31
Útěcha (nejen) v dolarech	32
II. O PENĚŽÍCH V MANŽELSKÉM KONFLIKTU	33
Zlozvyky, fauly a úskalí ve finančním hospodaření	35
III. PARAGRAFY, MAJETEK A MANŽELSTVÍ	45
Předmanželská smlouva – novinka s tradicí	45
Mé je tvé a tvé je mé – společný a původní majetek manželů	47
Paragrafy a psychologie	48
Byt – mezi spory hit	50
„Pán řízek s brambory a kompotem, paní, děti a služebná krupičnou kaší...“	51
Rukavice za 500 aneb Výživné pro děti	52
Test: Jaký máte postřeh?	53
Poradenský axiom	54
IV. HOSPODAŘENÍ S RODINNÝM ROZPOČTEM	55
Krátké kontra dlouhé peníze	55
Příjmy, spotřeba, úspory, investice a moudrá rčení	55
5R – rozcvička realistického, racionálního rodinného rozpočtu.	57

Za kolik pořídíme to nejnужnější?	58
Krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé potřeby	58
Obálky – sešity – volné listy – počítačový program?	59
Proč pomalu a pracně, může-li to jít rychle a dřinu přenecháme stroji	63
Sleva – alespoň malá radost	63
Test: Slevy nejsou zadarmo	63
Prémiová otázka: Jste „in“?	67
Test: Peníze a vy – názory starých latiníků	68
Zlý sen necessistů – zbytný luxus	69
V. JAK PŘEDEJÍT KOMUNIKAČNÍM ÚSKALÍM PARTNERSKÉHO DIALOGU O PENĚZÍCH	72
Varianta: Jen pro dámy, které mají špatné oči a vynikající žaludek	72
Varianta: Žádná manipulace aneb Drsná škola z kurzu asertivity	75
Varianta: Řešení problémů pro empatické optimisty	79
Varianta: Řešení pro ty, kdož spoléhají sami na sebe	82
Fenomén „naginismu“	82
Několik kladných a podstatných drobností	84
Talleyrand náš vzor	89
Ze sfér asertivních technik ještě jednu	91
Co zkusit a čeho se vyvarovat	92
VI. ZÁVĚR	100
Příklad záznamu: Peníze, peníze....	103
VII. PENÍZE V ZRCADLE A ZRCADLO V PENĚZÍCH	109
Test pro ženy: Peníze a partnerství	109
Příběhy (položky) k hodnocení	110
Test: Peníze a osobnost	114
Útěcha z psychologie?	118
Rychlá relaxace	119
Partnerské asociace	119
Test: Jak uzavřít začarovaný kruh?	122
DOPORUČENÁ LITERATURA	125

ÚVODEM

Pohádky, písničky, ba i krásná literatura přistupují ke vztahu lásky (soužití) a peněz poněkud černobíle. Chudoba cti netráčí – to je fakt, leč na druhé straně jako by bohatství bránilo rozvoji opravdového citu... snad s výjimkou třídní nenávisti. „*Gentleman o penězích nemluví, gentleman je má.*“ Britské rčení přesně vystihuje přístup dobré společnosti k penězům.

Přítom peníze, zlatáky, chechtálky, kapřící, munice, vata, cinkátky, love, šupiny, funty, doláče, finance, prachy, semenec, šimly, kulatý, hadry, kila, klacky, papíry, lupeny, můry, mejdlo, brkály, tititi, šmuky, frňály, voběživo, lupení, mergle atd. už nejméně tři tisíciletí v mnohém hýbou světem. Ohromné množství slangových výrazů pro ono oběživo je toho jen jedním z důkazů. Přítom zbohatnutí lze argotem vyjádřit např. slovy narejšovat, nahrabat si, nabalíkovat se, namastit si kapsu, být v balíku, za vodou, bejt voteklej, zazobanej atd. Žádné nezní lichotivě, ani vládně. Ba i jinak tolik návodní staří latiníci v orientaci nepomohou. Na jedné straně dí „*Alii gloriae serviunt, alii pecuniae*“, na straně druhé „*Deficiente pecunia, deficit omne*“. Tedy „*Jedni slouží slávě a druhí penězům*“, ale „*Když chybí peníze, chybí všechno*“. Že by chyběla i sláva? Ještě ke všemu „*Et genus et formam regina Pecunia donat*“ – „*Urozenost a vznešenost dává královna Bohatství*“.

„*Za kulatý jen kulatý,*“ pěli V&W a dodávali: „*v bibli tam to všechno je.*“ V biblickém seznamu míst (konkordanci) je pod heslem peníze 54 odkazů. Nutno ovšem poznamenat, že peníze byly známy a využívány již v říši Starobabylonské, mnoho set let před narozením Krista.

Manželé mohou třít bídu s nouzí a žijí šťastně. Jsou ovšem i jiní – bohatí a nešťastní. Bohatí příbuzní házejí chudé a čisté lásce klacky pod nohy. O penězích pějí lidové písně pozitivně převážně jen tehdy, pokud se jich někdo hodlá zbavit. Styl: „*Sotva je dostanem, hned je utratíme,*“ je v podstatě opěvován. Jak by ne, vždyť „*peníze se musí točit*“. Pokud je konstatováno: „*Peníze jsou pány světa, dukát to je pravý rek.*“, dí tak osoba veskrze nesympatická – podvodník Vocílka ve Strakonickém dudákově J. K. Tyla

(1808–1856). Inspiroval se český dramatik výrokem Heinricha Heineho (1797–1856) nebo tomu bylo naopak? Německý autor totiž dělá: „Peníze jsou bůh naší doby a Rothschild je jejím prorokem.“ Neznám nikoho, kdo by dnes četl třeba Heineho „Knihu písní“ či „Obrazy z cest“, leč s výrokiem, který byl citován, souhlasí mnozí z našich současníků.

Řekli, napsali či zazpívali

*Řekni: „Ano, chci tě mít, s tebou věrně živa být.“
Já peníze vydělám – tobě utratit je dám.*

(Lidová píseň z Kouřimska)

Peníze můžete zdědit, vyženit nebo ukrást.

(Italské přísloví)

„Milostivá paní, písmo vašeho manžela na podpisu šeku je jakoby roztřesené!“, říká úředník v bance. Milostivá odpovídá: „Jak by nebylo, když jsem nad mužem stála s válečkem na nudle.“

(Vtip původně z Humoristických listů z konce 19. století. Publikován též v knize „Špalíček dobrých českých vtipů“ vydané 2005.)

Nezáviděníhodná je i pozice manžela, který má menší příjem nebo nižší postavení než jeho manželka.

(Zuzana Paroubková, choť bývalého premiéra ČR)

Muži jsou hodnoceni podle svých příjmů a profesionálního postavení stejně nemilosrdně, jako sami hodnotí ženy podle zevnějšku.

(Nancy Etcoffová: Proč krása vládne světu. Praha, Columbus 2002.)

Co z take slepky a z chlopka, kery přestal nosit...

(Martin Šmaus: Děvčátko, rozdělej ohníček. Praha, 2006.)

Peníze mítí – osvobození od tíživého břemene.

Peníze najítí – dobré vyhlídky do budoucna.

Peníze ztratití – nesnáze do budoucna.

(Snář Anny ze Lhoty)

„Neživíš, tak nepřepínej! Buď rád, že se můžeš dívat na dvojku. Nic neřeš, nepřepínej – a hlavně po ničem nepátřej!“

(Eva Holubová na adresu svého filmového manžela Rudolfa Hrušínského při hádce o přepínač v povídkovém filmu režiséra a scénáristy Petra Zelinky Knoflíkáři.)

„Z hlediska zákona je zcela dobrovolné, jestli manželé úspory mají nebo nemají, ale z hlediska fungování manželství je mít musejí, protože jinak se finanční hospodaření rodiny rozvrátí a rozvrat se explozivně rozšíří do ostatních složek a do samého vztahu manželů. Úspory jsou jednoduše nezbytná potřeba manželského života, protože nejsou-li, nelze splatit všechny nepravidelně časově limitované částky. Samozřejmě lze nemít úspory... To ale předpokládá, že se oběma manželům takový styl líbí a že neruší život ostatních občanů.“

(Miroslav Plizák: Poruchy manželského soužití. Praha, SNP 1988.)

V Lidových rčeních Jaroslava Zaorálka (Praha, ČSAV 1963) je pod heslem „peníz“ a „peníze“ uvedeno 26 citací. Dvacet jedna vyznívá negativně, tři působí neutrálně a dvě: „být v penězích“ – „býti drahý, mít cenu“ a „být za všechny peníze – být velmi drahá, znamenitý, výborný, zábavný“ jsou kladná.

Lidová píseň rozhodně nenabádá k spořivosti coby cestě ke štěstí. Pokud „*na těch panských lukách najdeme dukát*“ je pochopitelné, že jej „*dáme do cimbála*“, rozhodně ne do v té době ještě vzorně fungující kempeličky. K mužské suverenitě patří jistá marnotratnost: „*Má doly na povidla a tetovavného tatínka*“ – výrok vyjadřující beznadějnou finanční situaci dle Radovana Krátkého: *Hantýrka pro samouky*. Praha, Paseka 2004. Ze stejného prameně lidová píseň z Brna na melodii Salomé, východu vábná vidino:

*„Sálomé,
mach kajn šmé
na moje portmoné!
Já nésu
na tebe zvědavé!
Typluj,
než zbalí tě kómové.
Sálomé,
dneska ze štroncnu nic nébudé...“*

Ze sbírek skutečných lidových písní

*„My jsme mládenci marnotratní, nám nejsou peníze pranic platný.
Půl dáme šenkýřce a půl na daně a nám mládeňcům nic nezůstane.“*

Ženy zde berou na svá bedra mj. i ekonomické zabezpečení nebo o něm alespoň nepřemýšlejí:

*„Byl to chlapec malovaný jak růža,
toho bych si vyvolila za muža.
Ani bych mu robiť nedala,
jenom jako růžu bych ho chovala...“*

Píseň nebývá vždy tím nejpersvědčivějším vodítkem pro předpovědi manželských poradců, leč v předchozím případě lze přesto s poměrně vy-

sokou pravděpodobností očekávat těžkosti. Muž „Růža“ si na daný standard zřejmě zvykne a bude jej vyžadovat i v době, kdy bude jeho žena muset především chovat malé děti, dochovávat staré rodiče nebo jen nechápavě kroutit hlavou nad tím, co kdysi proklamovala.

V reálné podobě nejen „amerického snu“ může vše dopadnout následovně: *„Otázku financí v domácnosti jsem nechala na manželovi. Byla to chyba, ale on coby bankéř to tak chtěl. Mě bohužel nenapadlo, že by se mi to nemuselo vyplatit. Život se mi rozsypal...“* Eliška Hašková Coolidge, vedoucí kanceláře pro styk s veřejností Lyndona Johnsona, asistentka prezidenta Kennedyho, spolupracovnice prezidentů Nixona, Cartera a Forda, posléze pracovnice Ministerstva zahraničních věcí USA. Bývalý manžel – bankéř, jeden z potomků třetího prezidenta USA Thomase Jeffersona, finančně zkrachoval a našel si jinou, bohatší ženu. Paní Eliška mu dávno po rozvodu musí dávat pětinu své penze.

Jak vidno – stát se může všelicos „*a nikdo nic nemá mít za definitivní*“. Jako poměrně reálná se nakonec v tomto směru ukazuje při vší kýčovitosti červená knihovna. I tam zhusta pravá láska vítězí nad mamonem. Na straně druhé nebývá na škodu, je-li vyvolený velkostatkář nebo majitel hutí. Peníze nejsou důležité, ale je příjemné, když jsou.

Základ textu knihy spočívá ve sféře psychologické. Konkrétně v popisu různých variant „domluvy o penězích“ mezi partnery v manželství nebo v obdobném vztahu. Tento „software“ nelze ovšem pochopit a hodnotit alespoň bez základního „hardwaru“ orientace v duchu právních předpisů a zákonů. O tom v publikaci informuje spoluautorka. Kniha nepojednává o přesném výčtu nároků manželů či manželek, eventuálně dětí, ať již jednoho od druhého nebo v rámci záchranné sítě státní sociální pomoci. Tyto informace, jež se v detailech poměrně často mění, jsou aktuálně snadno dostupné jinde. Namátkou je najdeme s odkazy na jiné webové stránky na internetovém Portálu veřejné správy <http://www.portal.gov.cz>.

Odkázat tam lze zejména na sekci „zákony“ a na další ze sekcí „životní situace“ s cílenými radami, postupy a doporučeními a kontakty na úřady, jež dané problémy pomáhají řešit. Výhodou je, že Portál veřejné správy

nabízí informace nejnovější a tudíž průběžně inovované, ověřené a státem garantované.

Publikaci věnujeme podpoře zdravého rozumu lidí, kteří uvažují o reklamou doporučovaných „velmi výhodných“ půjčkách. Těch, kde dostanete i pár desítek tisíc za pár stovek měsíčně... kolik ale měsíců bude, se raději neříká. Vše je nabízeno se vším komfortem, s donáškou až do domu. Čím větší reklama a vyšší pohodlí, tím větší výdaje věřitele... Kdo jiný je zaplatí než dlužník? Mnohokrát jsme se setkali s těmi, kdo se díky půjčkám dostali do takřka neřešitelné situace. Nikdy jsme se jinde než v reklamách nesetkali s nikým, kdo by si je pochvaloval. Za takové riziko nestojí sebekrásnější svatba na zámku, sebelepší rodinná dovolená, sebebohatší Vánoce, ani sebelepší televizor.

Jak se máme a jak jednáme, když se nemáme tak, jak jsme očekávali?

Z výzkumu Sociologického ústavu AV ČR vyplývá, že české rodiny označují svou materiální situaci obvykle neutrálně jako „ani dobrou, ani špatnou“, byť spokojených přece jen zvolna přibývá. Až 22 % lidí uvádí, že životní úroveň v jejich domácnosti je špatná, 36 % ji hodnotí jako dobrou. Vybavení předměty dlouhodobé spotřeby je na vysoké evropské úrovni, a to i co do počtu aut, byť právě ta jsou v průměru výrazně starší než ve vyspělých zemích. Jednoznačně nejhůře jsou věcmi dlouhodobé spotřeby vybaveni samostatně žijící důchodci.

Až 91 % tázaných nemá problémy s uspokojením základních materiálních potřeb, polovině zbývá na koníčky, třetina spoří. Finanční podmínky k založení rodiny hodnotilo jako špatné 84 % tázaných. Pokud se hodláte přivdat nebo přiznít za hranice krajů, pak vezte, že podle výzkumu Centra veřejného mínění z roku 2004 je nejvyšší kupní síla v Praze a nejnižší ve Zlínském kraji.

Půjdeme-li pak do minulosti, obsáhlé informace o rodinných rozpočtech a jejich čerpání uveřejnili jako první významný sociolog Paul Lazarsfeld, sociální psychologka Marie Jahodová a právník a statistik Hans Zeisel. V zimě 1931/32 podrobně studovali poměry v rakouské obci Marienthal, postižené značnou nezaměstnaností obyvatel. Z výzkumu vznikla stejnojmenná, slavná, dodnes citovaná kniha. (Podrobněji Hynek Jeřábek: Marienthal. Sociologický časopis, 1997, svazek 33, č. 2, str. 321–337). Některé poznatky tam uveřejněné neztratily platnost ani po tři čtvrtě století. Namátkou – za špatné ekonomické situace roste zájem rodin o samoobslužnou výpomoc, třeba pěstováním zeleniny nebo králíků. Chudoba směřuje k vegetariánství... nebo ke konzumaci levnějšího masa. Klesá spotřeba cukru, kávy. Voleny jsou nejlevnější druhy. Chybí prostředky na obnovu šatů a obuvi. Pokud je rodina ve finanční tísní, spotřebuje rezervy, což je nebezpečné v případech možných následných mimořádných okolností. V kritické situaci je u sociálně adaptovaných rodin preferován zájem dětí. Ty musí do školy. Musí mít školní pomůcky, šaty, boty.

Zvyk „méně vlastnit“ je nebezpečný. Vede k tomu, že si lidé navyknou méně pracovat a méně očekávat. Množství času pro sebevzdělání a zábavu není ani tak podstatné. Důležitější je motivace. Ta výrazně klesá, pokud je všechen čas volný. Klesá i zájem o politiku. Ve sledovaném místě rostl jen zájem o organizaci „Šťastné dětství“, nabízející podporu pro děti, a organizaci Plamen. Posledně jmenovaná nabízela za velmi nízký poplatek kremaci. Děti si na Vánoce v Marienthalu přály méně a levnějších dárků než děti z okolí. Přesto byly častěji zklamány. Nejčastějším typem rodiny s výraznými finančními potížemi byly rodiny rezignované. Bylo jich v místě 70 %. Neplánovaly a o změnu se nesnažily. Omezily však svoji spotřebu na minimum a pečovaly o děti. Opakem byly rodiny nezlomené, usilující o nápravu stavu, těch bylo ale méně (23 %). Další typ byly rodiny zoufalé (2 %). Trápily se bezmocností a pocity zbytečnosti. Od rezignovaných se lišily pocity deprese a deziluze. Nic nedělaly pro to, aby se situace změnila. O děti pečovaly řádně. Výrazně nejhorší byla situace v rodinách apatických (5 %). Typická tu byla zcela neuspořádaná domácnost. O děti nebylo pečováno, měly hlad, všude byla špína. Nikdo nic neplánoval ani na krátkou dobu dopředu. Podpora v nezaměstnanosti, jež měla vydržet čtrnáct dní, byla spotřebována v první dny. Co bude dál, nikoho nezajímalo.

Ženy v Marienthalu nebyly dle autorů publikace ani tak nezaměstnané jako spíše neplacené. Tzv. ženské práce jejich čas zaplnily. Muži ale jakoby na čas zanevřeli. (Ze stovky sledovaných v tomto směru jich 88 nenosilo hodinky a jen 31 jich doma hodinky mělo.) Neděle a svátky ztrácely svůj význam. Podstatné byly dny, kdy se vyplácela podpora v nezaměstnanosti. Nad slavnou studií lze dnes říci – nic nového pod sluncem.

I. PENÍZE A MY

Dluhy a my

Těžko si představit sumu 800 miliard korun. Češi je dlužili na konci roku 2005. Rok předtím to bylo „jen“ 700 miliard korun. Dluh na konci roku 2006 se odhaduje na 900 miliard korun.

Na věci nic nemění fakt, že Češi nepatří v rámci EU zdaleka k nejzadluženějším. Nejvíce dluhů má průměrná britská domácnost, 139 % měsíčního příjmu. To znamená průměrný rozdíl mezi příjmy a výdaji více než 6600 liber ročně. Následují Němci 112 %, Francouzi 79 % a Italové 39 %. Průměr je, jak známo, problematický údaj a o situaci konkrétního jednotlivce nebo rodiny mnoho neříká. Fakt, že tabulku zadluženosti vedou rodiny ze zemí, jež mají v rámci eurozóny vysokou životní úroveň, jen ilustruje rčení: „*Víc peněz větší dluhy, méně peněz s dluhy větší problémy.*“ Tyto nesnáze mohou nastat, i když úroky z půjček jsou „křesťanské“. Jaké to jsou? Český král Vladislav Jagellonský roku 1497 určil oficiální horní hranici úroků na 20 % ročně. Jen malé částky mohly být úročeny o něco více. Křesťané ovšem směli účtovat polovinu.

V manželské poradně se lze setkat s donedávna neznámým typem klientů, trpících hrůzou před úředními obálkami. Děsí se, že se dozví o negativním vývoji rodinných dluhů. Zejména pak mají strach z exekuce. V roce 2004 bylo vedeno 150 000 exekucí, v roce 2005 to bylo již víc než 200 000. Proti fyzickým osobám je vedeno 80–90 % exekucí. Doba exekucí v důsledku velkých, mnoho let se tvořících dluhů, je zřejmě pryč. Za typický považuje dnes exekutor zásah u člověka, který si vzal půjčku na nákup luxusní elektroniky a nezvládl ji. Původní dlužná částka se pohybuje kolem 20 000 korun. Jistě, lidem, kteří se zadluží tak, že se jim situace vymkne z rukou, má od léta 2007 pomoci zákon o úpadku. Ten nově zavádí tzv. osobní bankroty pro předlužené lidi a umožní zbavit se dluhů mimo exekuci. Nabízí šanci vyhnout se zabavení majetku dopadajícího na celou rodinu a nahradit

ho při souhlasu soudu pětiletým odváděním příjmů přesahujících životní minimum. Po té době, kdy buď splatí alespoň 30 % dluhu, nebo se dohodne s věřitelem jinak, bude formálně zbaven zbytku závazku. Zní to pro dlužníky nebo pro nastrčené tzv. bílé koně nadějně. Odborníci ovšem soudí, že i poté budou exekuce běžné. Splátková pětiletka nastane zřejmě až tehdy, kdy nebude již skutečně co zabavit.

Život není peříčko a kdo nadělá dluhy, musí počítat se splácením. Exekuční trauma, zdá se, postihuje v rodině víc ty, kteří zadluženost bezprostředně nevyvolali. Mnohdy byli spíše nuceni se s ní smířit. Někdy ani nevěděli o tom, že manžel či manželka dělá dluhy.

Poslové špatných zpráv

Jsou v tomto případě klienti manželské poradny, kteří s psychologem hovoří o tom, co v souvislosti s jejich dluhy eventuálně i s dluhy partnera nečekali, co je překvapilo. Někdy je to i velmi výrazně vyvedlo z míry. Namátkou:

Při závazku, který vznikl za dobu trvání manželství, se exekuce vztahuje na společný majetek obou manželů. Dokonce i zdánlivě neproblémové odvolání na manželskou smlouvu funguje coby obrana jen tehdy, když byl o smlouvě věřitel prokazatelně předem informován. Rozvod dluhy neruší. Obecně platí, že z manželství si každý odnáší část majetku i závazků. Exekutoři bývají poněkud tajnůstkáři. Obvykle předem neohlašují, co hodlají podniknout. Laik může mít pocit, že „po něm někdo jde“. Jakoby omylem a z ničeho nic přestane fungovat jeho platební karta, účty jsou obstaveny. To samozřejmě znamená, že nemůžete manipulovat kupříkladu s platem, který byl na účet poslán. Exekutor nemusí zabavit jen to, o čem je nezvratně přesvědčen jako o majetku dlužníka. Stačí, pokud je o tom přesvědčen. Stěžovat si samozřejmě můžete, ale rychlý efekt od stížnosti, ba ani od tzv. vylučovací žaloby podané soudu, který o exekuci rozhodl, nečekejte. Navíc se tím obvykle vše prodraží. Výjimkou samozřejmě jsou jasně prokazatelné chyby úředních osob – dlužník byl chybně označen, dlužná částka již byla dávno zaplácena, některé věci v bytě patří domácimu, nikoliv ná-

jemníkovi. Ti, kdož to zkusili tvrdí, že se nevyplatí stěžovat si na podjatost (zaujatost) exekutora.

Pokud se dlužník ocitl bez své viny přechodně v takovém postavení, že by pro něho nebo členy jeho rodiny měla exekuce zvláště nepříznivé následky, lze podat žádost o odklad exekuce. Po uplynutí doby odkladu ale exekutor, pokud není exekuce zastavena, pokračuje ve své činnosti dále.

Na druhé straně platí, že účelové, vypočítavé převody majetku vyžadují značnou dávku (zločinné) profesionality. Amatér, ještě ke všemu v časové tísní, si jimi obvykle mnoho nepomůže. Navíc se jimi lze snadno dostat do křížku se zákonem. Mohou být prohlášeny za neplatné i zpětně. Antedatování smluv připomíná spíše příběh o tom, jak Hurvínek vyhlásil válku exekutorskému úřadu...

Samozřejmě zdaleka ne všechny finanční problémy končí obdobně smutně. Těžko však najít rodinu, v níž by nikdy, ale skutečně nikdy, nedošlo ke sporu o finance.

Peníze ovšem svou roli hrají již při prvních kontaktech. Zřejmě trvalou platnost mají americké výzkumy z druhé poloviny dvacátého století, o nichž referuje Etcoffová (2002). Ženy vybíraly fotografie mužů, z nichž bylo zřejmé, jaké povolání pánové zastávají. Šlo o povolání špatně, středně i velmi dobře placená. Dámy uváděly, zda by se chtěly s takovou osobou setkat, mít s ní poměr nebo si ji dokonce vzít. Jednoznačně byli upřednostněni hezcí muži s vysokými příjmy. Upřednostňování byli muži v obleku s kravatou a hodinkami značky Rolex před muži v pracovním overalu. Starší, nepřilíš atraktivně vyhlížející lékař, byl co do přitažlivosti zhruba na úrovni mladého hezkého učitele. V rámci studie medicíky chtěly muže se stejnými nebo vyššími příjmy. Až 60 % mediků chtělo ženu s nižšími příjmy než mají oni, 40 % pak chtělo manželku s nižším postavením v profesi, než budou mít oni.

U nás se kdysi říkávalo: „Lidé se žení a vdávají pro peníze.“ Posléze, když v obchodech bývalo poloprázdno a Tuzex byl jednooký mezi slepými králem, se tvrdilo: „Lidé se pro peníze nežení, ani nevdávají, ale rozvádějí.“

Současný stav, alespoň ve vyspělých kapitalistických zemích, ukazuje výzkum publikovaný v roce 2006 časopisem *New Scientist*. Zkoumanými osobami bylo 1851 heterosexuálních žen ve věku od 18 do 35 let. Oproti minulosti byla zjištěna vyšší finanční nezávislost sledovaných dam. Vzorek se i tak rozdělil na dvě skupiny. „Chudší“ nadřadily ekonomickou situaci partnera jeho vzhledu. „Bohatší“ považovaly vzhled za důležitější než finanční status.

Ponechme motivaci k sňatku otevřenou, protože je rozdíl mezi tím, co člověk říká, co si myslí, a tím, jaké to je ve skutečnosti. V rámci možností se pokusíme přispět k tomu, aby se lidé pro peníze nerozváděli. Prožitek osobní nebo rodinné špatné ekonomické situace je výrazným, základním stresorem. Vyvolává jakousi nadstavbu nespokojenosti, podrážděnosti a napětí, ovlivňující chování lidí v rozličných sociálních vztazích. Podle výzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění považuje svoji ekonomickou situaci za špatnou čtvrtina Čechů. Počet kolísá od roku 2002 jen mírně. Roste však počet velmi spokojených.

Nevěsty prodané i koupené

V dávné minulosti, a dnes u posledních zbytků primitivních kmenů, bylo dobrým zvykem přinést při žádání o ruku slečny dcery rodičům potenciální snoubenky poměrně značné dary. Racionální jádro těchto zvyklostí vidí sociobiologové ve dvou rovinách. První testování se týká schopnosti mladíka a jeho rodiny zajistit patřičné materiální statky nutné pro život. Druhé naznačuje „cenu za nevěstu“. Výchozí rodina ji ztrácí, pracovat i rodit potomky bude v rodině muže. S jistou mírou optimismu možno dodat ještě třetí rovinu – ženy byly od pradávna přitahovány muži úspěšnými, takovými, kteří se dokáží postarat.

Antropologická literatura sleduje shody a rozdíly v preferencích zhruba od dvacátých let minulého století. Bronislaw Malinowski i Margaret Meadová jsou v tomto směru klasiky.

U primitivních kmenů původních obyvatel Austrálie, kteří jsou podle antropologů poměrně spolehlivým ukazatelem, jak se asi žilo v době kamenné, musí zeť po celý život odevzdávat tchánovi část úlovku a k tomu ještě všechny své vlasy, které si ustříhl. Lidské vlasy jsou v této kultuře považovány za hodnotný materiál na výrobu ozdob, náramků apod. Zvyk byl popsán u kmene Aranda a nazván domorodci malebně „tualčamura“. U obdobného kmene Kurnaji dodržovali zvyk zvaný „neborak“, což byl jakýsi desátek z úlovku odevzdávaný tchánovi, přičemž šlo o nejlepší kousky.

Také původní obyvatelé Ameriky – Indiáni – testovali solventnost i trpělivost ženicha. Ten přišel s dary k obydli a čekal tam déle než 24 hodin, než začal být brán alespoň částečně vážně. V oné „čekací době“ byl různě urážen a ponižován. Musel vykonávat i různé práce, požadované rodinou jeho vyvolené. Teprve když její otec nebo nejstarší muž rodu přijal dary, mohlo začít dohadování o výkupném. Irokézové rituál zjemnili, neb za syna jednal jeho otec. Diskuse o zasnubách byla zahájena poté, kdy otec nevěsty přijal kůži z medvěda, bobra nebo jelena (dle toho, zda se chtěl ženit prvorozený, druhorozený či třetí a další syn). Nevěstin souhlas symbolizovalo její usednutí na onu kůži.

I u Basutů, příslušníků kmene žijícího v jižní Africe, domlouvá svatbu otec ženicha s otcem nevěsty. Tatkové dlouho klábosí o všem možném a po čase host jakoby náhodou řekne: „Chtěl bych vás požádat o psa.“ Otec dívky se zachmuří a popřemýšlí, než řekne: „Jsme chudí lidé, nemáme skoro žádný dobytek. A vy dobytek máte?“ Host odpovídá poukazem na špatnou úrodu, všeobecnou drahotu, na to, že svět dnes již není to, co býval dřív, aby posléze naznačil, kolik dobytka by dal jako výkupné za nevěstu. Vlastní svatba začne až po zahrnutí domluveného stáda k domu nevěsty. Rodina se zodpovědnosti za dceru nevzdává ani po jejím sňatku. Pro mimoevropské civilizace byla navíc typická představa o ztrátě, kterou utrpí rodina budoucí matky. Ta porodí děti rodině, do níž se provdala, a původní rodina z nich pracovní síly mít nebude. To bylo kompenzováno „poplatkem za nevěstu“. Takový majetek by musel být v případě rozvodu vrácen. To samo o sobě vedlo rodinu nevěsty, aby její setrvání v manželství podporovala. Vrácení „poplatku“ se bylo možno vyhnout jen v případě, že žena porodila děti a ty nechala ani ne tak manželovi jako jeho rodině. V úvahu při-

cházel a jakási „střídací péče“. Malé děti zůstaly u matky, v pubertě odešly do rodiny otce.

Ve střední Asii, před rusifikací zákonů po vzniku SSSR, bylo při uzavírání sňatků využíváno prastaré zvykové právo, fungující po tisíciletí. Předpokladem uzavření manželství byla dohoda mezi otci ženicha a nevěsty. Poté následovala smlouva o platbě za nevěstu. „Dobrá cena“ byla např. stádo 25 koní. Teprve až bylo za nevěstu zapláceno, obdržela od svých rodičů jakési věno. Jeho výše záležela výhradně na rozhodnutí otce a pohybovala se na úrovni od potřeb do domácnosti až po jurtu. Za nevěstu se platilo především dobyt看, ale nevěsta dobytek coby věno nedostávala. Věno bylo totiž výhradně majetkem ženy a pokud žena zemřela bezdětná, vracelo se její rodině. Dodnes se v Kyrgyzstánu a v Kazachstánu dodrжуje starobylý zvyk, kdy na počátku svatební hostiny, poté co byla uzavřena a realizována svatební smlouva, sedí nevěsta zcela zakryta. Přicházejí hosté a chtějí ji vidět. Pokládají před nevěstu bílé šátky a na ně dávají peníze. Nevěsta se jim uklání...

Pozoruhodné jsou sňatkové zvyklosti v komunitě ortodoxních Židů v Izraeli. Pár uzavírá svatební smlouvu. V jejím rámci se budoucí manžel zavazuje v případě rozvodu, který nebude jednoznačně vyvolán hrubým porušením manželských povinností ze strany manželky, poskytnout ženě finanční vyrovnání. Částka je obvykle určena tak, že přesahuje jak možnosti onoho muže, tak i celé jeho rodiny. Také u relativně nepřilíš bohatých nejsou výjimkou sumy na úrovni milionu dolarů. Smlouva je při svatební hostině, kde se schází mnoho příbuzných i přátel, čtena a výše oné sumy je sledována velmi pozorně. Je komentována jako jakýsi ukazatel lásky. Věc má háček. Vysoké částky pro případ rozvodu bývají připisovány nevěstám – pannám. Pokud nevěsta již pannou není, bývá ve smlouvě uváděna částka sice nemalá, ale zcela reálně odpovídající finančním možnostem budoucího manžela. Tento zvyk nečiní problém tam, kde je zjevné, že nevěsta pannou být nemohla. I v ortodoxní komunitě se vdávají vdovy i rozvedené, případně neprovdané matky. Pokud byla nevěsta deflorována ženichem, což je sice nevhodné, leč přece jen se to stává, slušný ženich to přejde a upíše se obdobně, jako by si bral kvítek s pelem nevinnosti. Horší je zbývající varianta. Znalci poměrů tvrdí, že za tohoto předpokladu lze

pravdou sice v budoucnu eventuálně dosti ušetřit, ale pár musí při svatebním veselí čelit řadě peprných poznámek.

Není ovšem nezbytné hledat testování solventnosti a zajišťování výživy ve vzdálených krajích, ba ani v primitivních civilizacích. S klidným nadhledem lze říci: „Již staří Římané“ – něco podobného, jako je klasické věno, bylo popsáno v dobách císařského Říma. Byl to vlastně příspěvek na svatební hostinu. Zhruba od 4. století našeho letopočtu se objevuje věno jako příspěvek na výživu a stabilizační faktor manželství, neb při rozvodu se muselo vrátet. Šlo i o zajištění jisté ekonomické nezávislosti ženy. Ve svatebních smlouvách se mj. určovalo, jak bude manželka zabezpečena – obvěněna – v případě úmrtí manžela. Hradec Králové a Dvůr Králové jsou, jak i název napovídá, královská věnná města.

V našich podmínkách, v době před Tridentským koncilem, probíhaly zasnuby i sňatek v okruhu rodinných příslušníků, mnohdy bez přítomnosti kněze. Církevní požehnání v kostele často následovalo až po svatební noci. Od 24. zasedání koncilu roku 1563 bylo přijetí svátosti manželství možné jen v přítomnosti kněze. Ten měl znát jak snoubence, tak i jejich rodiče. Majetkové okolnosti byly předjednány před tímto aktem a „ošetřeny“ patřičnou smlouvou. Možnost uzavřít svatební smlouvu byla u nás zrušena až v době první republiky.

Pokud nešlo o osoby zcela nemajetné, smluvně bylo dohodnuto i věno a eventuálně i protivěno. Tj. materiální požitky, jež vydává rodina nevěsty případně i rodina ženicha jak k dispozici snoubencům, tak eventuálně i jejich rodičům. Přesně byla uvedena výše hotovosti, počet dobytka, komu bylo věno určeno, neb část mohla připadnout i sourozencům ženicha, zda věno bylo určeno na zaplacení otcovského dluhu atd. Věno osiřelých nevěst bylo obvykle menší než věno těch, jež měly otce naživu. Podle rakouského občanského zákoníku z roku 1811 (§ 1218), kterým se málem do poloviny 20. století řídily i Čechy a zem Moravskoslezská, bylo věno definováno takto: *„Věnem se rozumí takové jmění, které je manželkou nebo za ni někým třetím dáno nebo zajištěno muži, aby se mu ulehčilo vydání s manželstvím spojené. Rodiče, popřípadě příbuzní rodičů nevěsty, jsou povinni jí dát nebo upsat jmění, přiměřené jejímu stavu a majetku. V man-*